

EIDSIVATING LAGMANNSRETT

Justisdepartementet
Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep.,

0030 Oslo

20. februar 2012

Høring, NOU 2011:13 Juryutvalgets innstilling

Det vises til departementets høringsbrev av 30. august 2011.

Høringsuttalelsen avgis på vegne av de dommerne ved Eidsivating lagmannsrett som har ønsket å gi uttrykk for sitt syn. På enkelte punkter vil det fremgå at dommerne har ulikt syn. Der ikke annet er sagt, er uttalelsen i det alt vesentlige uttrykk for dommernes samlede syn.

Juryutvalgets innstilling gjelder etter mandatet to hovedemner; juryordningen og lagmannsrettens sammensetning i straffesaker for øvrig, og dernest bruk av lyd- og bildeopptak av forklaringer under ankeforhandlinger i straffesaker. Uttalelsen fra dommerne ved Eidsivating lagmannsrett er begrenset til det første hovedemnet.

Hovedspørsmålet om juryordningen og lagmannsrettens sammensetning har vært drøftet internt blant dommerne i lagmannsrettens.

Innledning

Etter vår oppfatning er det i tilknytning til en lovgjennomgang av lagmannsrettens sammensetning i straffesaker, herunder om juryordningen skal videreføres, viktig at prosessreglene ses i sammenheng. Det bør tilstrebes etablert en ankeordning som samlet sett har en indre naturlig sammenheng og som er oversiktlig og robust. Den bør utformes på en måte som ivaretar hensynet til rettssikkerhet og som samtidig reduserer faren for feil.

Etter vårt syn tilfredsstillende ikke dagens ankeordning disse kravene, og det er viktig at lovgiver tar tak i dette nå. Det er uheldig at lagmannsrettens dommer blir opphevet av Høyesterett, ikke minst representerer det en stor belastning for dem som berøres direkte. Erfaringene fra de senere år tilsier etter vårt syn at for mange dommer har blitt opphevet som følge av uklar lovgivning, eller lovgivning som ikke har vært i takt med våre internasjonale forpliktelser, særlig EMK og SP.

Det konstateres at utvalgets mandat har vært begrenset til å gjelde straffesaker for lagmannsretten, og at prosessordningen for tingretten ikke har vært vurdert. Herunder har det ikke vært vurdert om det kunne være mer hensiktsmessig å ha juryordningen i tingretten, slik det er

Tlf 62 55 06 00
Fax 62 55 06 20

Kontorsted:
Østregt 41
Hamar

Postadr.:
Postboks 4450
2326 Hamar

Bank
8276 01 01083

E-post:
Elag@domstol.no

vanlig i enkelte andre land. Etter vårt syn burde det vært foretatt en slik vurdering, bl.a. fordi en jurybehandling i første instans ville kunne redusere noe av kritikken som har vært rettet mot dagens juryordning. I og med at dette ikke har vært vurdert av utvalget, vil dette ikke bli kommentert nærmere i uttalelsen. Lovgiver oppfordres til å vurdere spørsmålet i tilknytning til en eventuell lovrevisjon.

Lagmannsrettens sammensetning i straffesaker

Hovedemnet i utredningen gjelder prosessordningen i alvorlige straffesaker, og særlig spørsmålet om juryordningen skal videreføres eller erstattes med meddomsrett. Utvalget har imidlertid i tillegg utredet lagmannsrettens sammensetning i alle straffesaker.

Anker over skyldspørsmålet

Juryordning eller meddomsrett:

Det er bred enighet blant dommerne i Eidsivating om at det i anker over skyldspørsmålet fortsatt bør være et sterkt lekmannsinnslag i lagmannsretten.

Videre er det stor enighet om at dagens juryordning bør erstattes med en meddomsrett i alle straffesaker. Dagens juryordning har etter vårt syn betydelige svakheter. Den grunnleggende svakhet er at juryens kjennelser ikke begrunnes. Spesielt for tiltalte og fornærmede er dette en lite tilfredsstillende løsning. Manglende begrunnelse skaper i tillegg en viktig begrensning i muligheten til å kontrollere at lagrettens avgjørelse bygger på riktig lovanvendelse og er basert på saklige hensyn. Flere dommere har erfaring med at det i tilknytning til straffutmålingen har fremkommet opplysninger fra de uttrukne lagrettemedlemmer som kan trekke dette i tvil. Begrunnelsen som i dag skal gis av fagdommerne, enten som ledd i straffutmålingen, eller der det er "springende punkter", vil ikke fullt ut veie opp for disse svakhetene.

Forslaget fra Jordal-fraksjonen vil i noen grad kunne bøte på svakhetene som knytter seg til manglende begrunnelse. Forslaget vil imidlertid ikke fjerne alle svakhetene som en juryordning representerer. I tillegg fremstår forslaget som komplisert, ressurskrevende og unødvendig for å ivareta de grunnleggende hensyn til rettssikkerhet, og ønsket om et sterkt lekmannsinnslag.

Etter vårt syn vil en meddomsrett hvor fagdommere og meddommere er likestilte, best ivareta hensynet til rettsikkerheten og ønsket om et sterkt lekmannsinnslag. Vår erfaring tilsier ikke at meddommerne føler seg overkjørt eller tilsidesatt av fagdommerne. Tvert i mot har mange erfart at det er nyttig med den toveiskommunikasjon som en meddomsrett åpner for.

Lagrettemedlemmenes mulighet til å tilegne seg sentrale juridiske regler, som kan være kompliserte, gjennom en kort rettsbelæring, vil naturlig nok være begrenset. På den annen side kan det også være visse fordeler knyttet til at rettsbelæringen gis i åpen rett og ikke under den lukkede domskonferansen. Men i en meddomsrett vil man i langt større grad kunne forsikre seg om at rettsreglene er forstått. Samtidig er det vår erfaring at meddommerne tar selvstendige standpunkt til bevisbedømmelsen uavhengig av hva fagdommerne måtte mene. For fagdommerne vil det på den annen side ofte være verdifullt å lytte til meddommernes synspunkter om bevisbedømmelsen.

Juryordning:

Dersom det besluttes videreført en juryordning, har et klart flertall av embetets dommere gitt uttrykk for at de ønsker en uendret videreføring av dagens lagretteordning. En dommer ønsker Jordal-fraksjonens forslag, mens en dommer ønsker dagens ordning, men med begrunnelse (forslaget til Rehman).

Etter vår oppfatning vil dagens lagretteordning, slik den er presisert og utfylt av Høyesterett, ivareta våre internasjonale forpliktelser. Selv om det er svakheter ved ordningen, jf. ovenfor, så kan vi ikke se at forslaget fra Jordal-fraksjonen representerer en så merkbar forbedring at det kan forsvare å endre dagens ordning. Tvert i mot fremstår forslaget som unødvendig omstendelig og ressurskrevende sett i lys av de hensyn som søkes ivaretatt.

Meddomsrett:

Dersom det innføres meddomsrett i alle ankesaker over bevisbedømmelsen, så har et klart flertall av embetets dommere gitt uttrykk for at de ønsker at dagens sammensetning (tre fagdommere og fire meddommere), bør gjelde i alle straffesaker. Tre dommere har gitt uttrykk for at de ønsker seks meddommere i de alvorligste straffesakene (saker som i dag behandles av lagrette). Ingen av dommerne ønsker en ordning med to fagdommere og fem meddommere.

Etter vårt syn vil en ordning med tre fagdommere og fire meddommere ivareta hensynet til rettsikkerhet og et sterkt lekmannsinnslag på en tilfredsstillende måte. Vi ser at hensynet til et sterkt lekmannsinnslag kan tilsi at det kan vurderes flere meddommere i de mest alvorlige straffesakene. Samtidig finner vi grunn til å bemerke at dette vil medføre at regelverket kompliseres. Etter vårt syn tilsier ikke hensynet til en forsvarlig saksbehandling en slik komplisering av regelverket. Det minnes videre om at den fornyede behandling av saker hvor lagrettens kjennelse settes til side, jf. straffeprosessloven § 376a, i dag behandles av meddomsrett med tre fagdommere og fire meddommere. Etter vår oppfatning har dette fungert tilfredsstillende, og vi har ikke registrert kritikk mot rettens sammensetning i slike tilfeller.

Vi finner grunn til å advare sterkt mot at antallet fagdommere reduseres til to. Etter vårt syn skal ankebehandlingen i lagmannsretten representere en forsterket faglig behandling av straffesaken i forhold til tingretten. En reduksjon fra tre til to fagdommere vil etter vår syn sette dette prinsippet i fare, og vil i tillegg kunne redusere lagmannsrettens faglige autoritet. En slik løsning vil også være problematisk i forhold til rettsikkerheten. Skyldspørsmålet blir avgjort i siste instans i lagmannsretten, og det er da viktig at denne avgjørelsen også blir truffet med bredest mulig faglig representasjon. En reduksjon av antall fagdommere vil sette dette på spill.

Anker som gjelder straffutmålingen

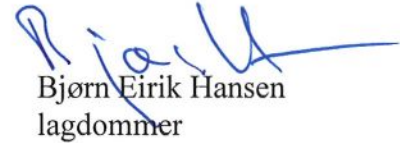
Lagmannsrettens dommere har noe ulik oppfatning av hvilken sammensetning av retten som er mest hensiktsmessig i anker som gjelder straffutmålingen. Et flertall ønsker dagens ordning videreført, altså at anker over straffutmålingen kun behandles av tre fagdommere med unntak for de alvorligste straffesakene hvor retten settes med tre fagdommere og fire meddommere. Tre av dommerne ønsker meddomsrett (tre fagdommere og fire meddommere) i alle saker, mens en dommer ønsker at retten settes med to fagdommere og fem meddommere.

Etter vårt syn taler de beste grunner for å videreføre dagens ordning. Utmåling av straff hører til det området hvor fagdommernes juridiske vurdering og skjønn vil være avgjørende, i motsetning til meddommernes bevisbedømmelse. Selv om det innenfor utmålingspraksis vil være rom for noe skjønn, vil praksis fra Høyesterett og lagmannsrettene i de aller fleste sakene sette klare premisser og rammer for den konkrete utmålingen. Det er derfor vanskelig å se at et utvidet lekmannsinnslag vil representere en faglig forsterking av retten. Det bør på dette punkt tas i betraktning at Høyesterett har full kompetanse i utmålingsankene, og at spørsmålet om den konkrete straffutmåling uansett i siste instans blir avgjort av fagdommere. Det fremstår da som unødvendig å ha et sterkere lekmannsinnslag i lavere instanser enn i dag.

Med vennlig hilsen

Sverre Nyhus
førstelagmann

Bjørn Eirik Hansen
lagdommer